

MUSTAFA NAMIK ÇANKI'NIN EDEBÎ EVRENİNDE TEVFİK FİKRET'İN İZLERİ

Traces of Tevfik Fikret in Mustafa Namik Çanki's Literature Universe

Serkan TUNA*

Öz

Cumhuriyet sonrası Türk düşünce tarihine katkılarıyla bilinen Mustafa Namık, felsefe başta olmak üzere mantık, psikoloji, estetik gibi pek çok alanda eserler vermiştir. Türkiye'nin yakın dönem felsefe çalışmalarında önemli bir yeri olan yazar, bu alana ömrünü vakfetmeden önce Türk edebiyatının önemli isimleriyle bir araya gelerek edebiyat ile meşgul olmuştur. Gençlik dönemine karşılık gelen bu süreçte ise en çok etkilendiği ve takip ettiği isim Tevfik Fikret'tir. Kuruculuğunu üstlendiği *Aşiyân* mecmuasında yayımlanan sınırlı sayıdaki şiirinde ona ithaflarda bulunurken anlayış, tarz, kelime dünyası ile Fikret'e oldukça yaklaşmaktadır. Yine mütareke döneminde Tevfik Fikret'in "Yeni Mektep" tasarısına benzer okul ve öğretim modelini benimseyen "Aşiyân Mektepleri"ni hayata geçirmiştir. Bunlarla beraber yazar, Tevfik Fikret'in ölümünden yıllar sonra bile kaleme aldığı eserlerinde, köşe yazılarında ona atıflarda bulunmaya devam etmiştir. Bu çalışma, felsefe dilini Türkçeleştirmek için büyük çaba harcayan Mustafa Namık'ın edebî ve düşünsel evrenindeki Tevfik Fikret tesirine işaret etmek üzere tasarlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada, Ankara Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesinden temin edilen görsel/görsellerden faydalanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Mustafa Namık, Tevfik Fikret, *Aşiyân*, mecmua, okul.

ABSTRACT

Known for his contributions to the history of Turkish thought after the Republic, Mustafa Namık has produced works in many fields such as philosophy, logic, psychology and aesthetics. The author, who has an important place in Turkey's recent philosophical studies, came together with important names of Turkish literature and engaged in literature before devoting his life to this field. In this process, which corresponds to the youth period, Tevfik Fikret is the name that was most influenced and followed. While making dedications to him in the limited number of poems he founded, published in the magazine *Aşiyân*, he is very close to Fikret with his understanding, style and world of words. Again, during the armistice period, he implemented the "Aşiyân Mektepleri", which adopted a school and teaching model simi-

* Doktora Öğrencisi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eskişehir/Türkiye. E-posta: sserkantuna1@gmail.com. ORCID: 0000-0001-5625-7882.

lar to Tevfik Fikret's "Yeni Mektep" design. In addition to these, the author continued to refer to Tevfik Fikret in his works and columns even years after his death. This study is designed to point out the influence of Tevfik Fikret in the literary and intellectual universe of Mustafa Namık, who made great efforts to translate the language of philosophy into Turkish. In addition, in this study, the visual/visuals obtained from the Ankara Manuscripts Regional Directorate Library were used.

Keywords: Mustafa Namık, Tevfik Fikret, Aşşyan, magazine, school.

Giriş

Mustafa Namık Çankı'nın (1883-1965)¹ hayatı hakkında ayrıntılı bilgiler mevcut olmasa da o, özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonra başta felsefe olmak üzere mantık, psikoloji estetik gibi alanlara sunduğu hizmetler ile bilinir. Hayatını önemli ölçüde çeşitli memuriyet, yazarlık ve öğretmenlikten kazanmış olan Çankı'nın, kaleme aldığı *Büyük Felsefe Lügatı* (1958), *Bizim Elifbâ* (1925), *Mantık* (1926-1927), *Ahlak* (1928), *Bediiyat* (1931), *İçtimaiyat Nedir?* (1933), *Eflatun* (1933), *Küçük Felsefe Tarihi* (1933) gibi başlıca eserleri Cumhuriyet sonrası Türk düşünce tarihine katkıları sebebiyle haklı önemini hâlâ korur. Bu eserler içerisinde felsefe dilini Türkçeleştirmek adına büyük emek harcadığı *Büyük Felsefe Lügatı* ile "estetik" kavramını -Latin harfleriyle- ilk defaya mahsus olarak kaleme aldığı *Bediiyat* daha ayrı bir noktada mevkilenir.

Mustafa Namık, gazete yazılarının yanı sıra yukarıda adı geçen eserlerinin neredeyse tamamında "dost ve üstad" olarak bahsettiği Tevfik Fikret'e atıfta bulunur. Bununla beraber kuruculuğunu üstlendiği "Aşşyan" adlı mecmuada yayımladığı şiirlerinde duyuş, anlayış, kelimeler dünyasıyla Fikret'ten izler, etkiler barındırır. Yine şiirlerinde ona ithaflarda bulunurken mütareke döneminde de Tevfik Fikret'in "Yeni Mektep" anlayışını yansıtan "Aşşyan Mektepleri"ni hayata geçirerek merkez müdürlüğünü üstlenir.

Çalışmada, Mustafa Namık'ta her fırsatta Tevfik Fikret'ten bahsetme, alıntı yapma yahut ithaflarda bulunma temayülünün arka planındaki izleri

¹ Mustafa Namık Çankı hakkında yakın dönemde yapılan üç yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Söz konusu tezlerden birisi felsefe (Kars, 2010), diğer ikisi din alanında hazırlanmıştır (Taban, 2013, Çolak, 2018). Mustafa Namık'ın hayatı etrafında ulaşılan en geniş ve toplu bilgiler ise Aişe Taban tarafından hazırlanan tezde bulunmaktadır. Taban, özellikle gazete yazılarından yola çıkarak yazarın "entelektüel biyografisini" oluşturmaya gayret göstermiştir. Ayrıca tezde, Mustafa Namık ve Tevfik Fikret bağlantısına da dikkat çekilmiştir. Bunlar haricinde, *Büyük Felsefe Lügatı*'ni yayıma hazırlayan Recep Alpyağıl'ın söz konusu neşrinde (Çankı, 2021) ve çeşitli çalışmalarında (Alpyağıl, 2015a, Alpyağıl, 2015b) Mustafa Namık Çankı'nın hayatı ve faaliyetleri konusunda derli toplu bilgilere ulaşılabilmektedir.

sürülerek yazarın edebî evrenindeki Fikret nüfuzu gösterilmeye çalışılacaktır. Buna istinaden ilk aşamada, Mustafa Namık'ın eser ve faaliyetlerindeki Fikret'e dair izlere genel olarak dikkat çekilecektir. İkinci aşamada ise yazarın *Aşşyan* mecmuasındaki şiirleri etraflıca ele alındıktan sonra yine onun sahadaki önemli bir faaliyeti olan “*Aşşyan Mektepleri*” konusuna temas edilecektir. İki ismin, şairlik ve eğitimcilik yönünün birleştiği, kuvvetlendiği ve şekil aldığı noktanın esasını da zaten bu kısım oluşturmaktadır.

1. Mustafa Namık Çankı ve Tefvik Fikret

Mustafa Namık, kardeşi Ahmet Cevdet gibi Darülfünun Hukukta eğitim alarak öğrenim hayatının son sınıfında *Âşşyân* mecmuasını çıkarır (Çankı, 2021: ix). Mustafa Namık'ın bu okuldaki seneleri ve çıkardığı mecmua onun edebî evreni ve tekâmülü için önemli bir dönüm noktasını teşkil eder. Öyle ki “sanat şahsi ve muhteremdir” sloganıyla ortaya çıkan *Fecr-i Âti* mensuplarının meşhur çam dibi sohbetlerinde bulunan isimlerinden birisi Mustafa Namık'tır:

1322-1324 senelerinde toplantı yerimiz meşhur çam dibi idi. O zamanlar birçok arkadaş Mekteb-i Hukuka devam ediyorduk. Hukuk mektebi o tarihlerde Cağaoğlu'nda bulunuyordu. Demir parmaklıkları muntazam bir bahçe ile çevrilmiş yeni bir bina idi. (...) Büyük demir kapıdan girince güzel ve muhteşem bir çam ağacı görülür. O zaman bu bahçe çok muntazam, zarif ve yeşil bir yuva hâlinde idi. Şimdi artık o çam da ihtiyarlamış, rengi solmuş koyu gölgelerle çam dibi o zamanın sanatkârlarının toplandığı yerdirdi. Burada konuşulur, şiirler okunurdu. O vakit Mekteb-i Hukuka devam eden gençler meyanında İbrahim Necmi, İbrahim Alâettin, Mehmet Behçet, Tahsin Nahit, Köprülüzade Fuat, Mustafa Namık, Rasim Haşmet, Sadrettin Celal, Ziya Şakir, Rifat vardır (Reşat Fevzi, 1930: 184-185).

Mustafa Namık'ın *Fecr-i Âti* mensupları ve dönemin edebiyatçıları ile bağı bu yıllarda sadece çam dibi sohbetleriyle değil, Tahsin Nahit gibi isimlerin evinde de devam eder:

İleride *Fecr-i Âti* topluluğunu kuracak olan gençler, zaman zaman Tahsin Nahit'in evinde toplanır, edebî ve ilmi münakaşalar yaparlardı. Köprülüzade Fuat, İbrahim Alâettin, Ziya Şakir, Ali Canip, Rasim Haşmet, Âkil Koyuncu, Ali Süha, Cemil Süleyman, İbrahim Necmi, Süleyman Şevket ile Şahabettin Süleyman, Emin Bülent,

Hukuk talebesinden Said Hikmet ve Mustafa Namık bu toplantılara muntazaman iştirak ederlerdi (Evrimer, 1961: 6-7).

Yine okul döneminde sone tarzı şiirlerle meşgul olduğu, kaleme aldığı şiirleri ise heyecanla etrafına okuduğu görülür: “Bir sınıf üstümüzdekilerden şimdi felsefe mütehasşısı ve öğretmeni olan bay Mustafa Namık o zaman yalnız şiire rağbet ederdi. Daima 14 mısıralık (sone)ler yazar, yazdıklarını heyecanlı heyecanlı okurdu” (Alus, 1947: 4). Bunlara dayanarak Mustafa Namık’ın okul vesilesiyle devrin ve Türk edebiyatının tanınmış simalarıyla bir araya geldiği ve edebî dünyasını zenginleştirdiği söylenebilir. Yazar bu zenginliği ve kazanımlarını sonraki süreçte sürdürmeye çalışır. Nitekim 1908 tarihinde babası Salih Sırrı Efendi’nin imtiyaz sahibi, kardeşi Ahmet Cevdet Salih’in müdürü olduğu, kendisinin de kuruculuğunu üstlendiği yirmi altı sayı süren bir mecmua çıkarır. Mecmuanın ismi, Türk edebiyatında Servet-i Fünun şiiriyle, bilhassa Tevfik Fikret ile özdeşleşen *Âşiyân*’dır. Bu mecmuada, başta Tevfik Fikret olmak üzere Türk edebiyatının önemli isimlerinin olduğu yazar kadrosuyla bir arada bulunan Mustafa Namık, şiirlerinin başlangıcında Tevfik Fikret’i taltif eden ithaflarının yanı sıra içerik, şekil ve anlayışta Fikret’e benzerlik gösterir şiirler neşreder.

1918’de İsmail Hikmet Ertaylan tarafından çıkarılan *Düşünce* mecmuası², Tevfik Fikret’in ölümünün üçüncü yıl dönümünde ona yönelik bir “nüsha-i mahsûsa” neşreder. Nüshada, Fikret’in daha önce yayımlanmamış şiirleriyle beraber Cenap Şahabettin, Süleyman Nazif, Rıza Tevfik, Ruşen Eşref, Abdurrahman Şeref gibi devrin önemli simalarının şaire dair yazdıkları yer alır. Bu kıymetli teşebbüs 2005 yılında bir mezuniyet tezi olarak yeni yazıya aktarılarak Türk edebiyatına tekrar kazandırılır³. Ancak Çankı üzerine yapılan yüksek lisans tezinde, *Düşünce* mecmuası tarafından çıkarılan “nüsha-i mahsûsa”nın 2005 yılındaki çalışmadan önce Mustafa Namık’ın 1925 yılında basılan *Bizim Elifbâ*⁴ kitabının arkasında neşredildiği bilgisi vardır ve bu yazıların ilk toplu neşri manasına gelir (Taban, 2013: 13). Mustafa Namık’ın

² *Düşünce* mecmuası üzerine yapılan bir çalışma için bk. (Özlük, 2011).

³ Bu çalışma için bk. (Şahin, 2005).

⁴ Tez yazarının yılı ile beraber kaynak gösterdiği eserin dijital bir kopyası Ankara Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesinden temin edilmiştir. Ulaşılan eserin dijital kopyası elli altı sayfadır ve içeriğinde “nüsha-i mahsûsa”nın bir neşri bulunmamaktadır. Ancak tez yazarı, “nüsha-i mahsûsa”nın elli altıncı sayfasından sonra başladığını da ifade etmiştir (Taban, 2013: 27). Eserin başka bir kopyasına ulaşılamadığından tez yazarının ifadesi esas alınmış, bahsi geçen neşir görülememiştir.

Tevfik Fikret'e dair hazırlanan bu çalışmaya özel bir alaka göstermesi kayda değerdir.

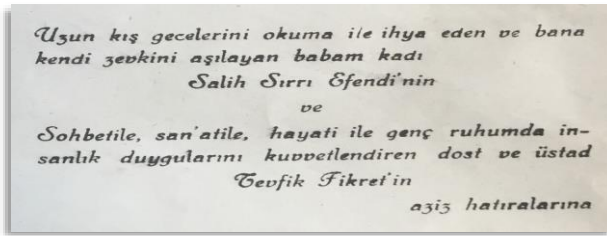
1927-1928 yılları arasında Üsküdar Erkek Lisesi'nde ilk bediiyat derslerini veren Mustafa Namık'ın, liselerin üçüncü sınıfı için hazırladığı *Bediiyat* adlı eseri Cumhuriyet sonrası yeni harflerle yayımlanan ilk estetik kitabı olarak kabul edilir (Bostan, 2010: 227). Çankı bu eserinde Tevfik Fikret'i öven ve öne çıkaran ifadelere yer verir. Nitekim onun için Fikret: "...mevzu ve eda itibarile nazmı eski edebiyatın nüfuzundan kurtarmakta son tekâmülü göstermiş, hayatının son devrinde bilhassa gençliğe hitap etmiş Türk şairidir. İstanbul'da doğmuş ve ölmüştür (1870-1915). San'atkârlığı kadar insanlığıyla da temayüz etmiş" (Çankı, 1931: 24) bir isimdir. "Bediiyat" kavramı çerçevesinde Namık Kemal, Abdülhak Hamit gibi isimlerin yanı sıra Tevfik Fikret'e de değinen yazar, Fikret'i kimi eserleriyle ihtirası tasfiye eden kimi eserleriyle de ruhlara kuvvet veren bir isim olarak görür: "...Mesela Namık Kemal kasidesinde ruhları takviye eder. Gençliğin ruhunda hürriyet meşalesi yakarak bir tekemmül hizmetini de görür. Tevfik Fikret 'Tesadüf'lerinde bir ihtirası tasfiye ederken, 'Sis'inde 'Doksan Beşe Doğru'sunda, bilakis, ruhlara kuvvet verir" (Çankı, 1931: 57). Yine eserinde Fikret'in *Kahkaha-i Ye's* şiirinin ilk iki dizesini örnek vererek nazımının kıymetini aktarır: "Bad-ı nalan-ı hazan girye ıslıklarla/Ötüyor çarpınarak camlara hırçın hırçın beytini 'bad-ı nalan-ı hazan, camlara hırçın hırçın çarpınarak ıslıklarla ötüyor' şekline kalbedersek, şairin 'Yıldız' istibdadına karşı gürleyen sesinden artık kulağımızda bir ahenk kalmadığını görürüz. Böyle bir tecrübeye mukavemet edecek, ondan sonra da güzelliğini muhafaza eyleyecek kadar kuvvetli bir nazım bahtiyardır" (Çankı, 1931: 176).

Mustafa Namık, 1933 yılında yayımlanan *İçtimaiyat Nedir?* eserinde de Tevfik Fikret'e değinir. Fikret'in "... Koşan elbet varır, düşen kalkar;/ Kara taştan su damla damla akar,/ Birikir, sonra bir gümüş göl olur,/ Arayan hakkı en sonunda bulur..." (Parlatır, 2012: 225-226) dizelerinin geçtiği *Halûk'un Vedâ'i* adlı şiirinin "Kara taştan su damla damla akar/ Birikir en sonunda bir göl olur" kısmıyla eserine başlar (Çankı, 1933: 3).

Mustafa Namık, *Cumhuriyet*'te, özellikle felsefe terimlerinde istilahlı gerekli gören köşe yazıları kaleme alır. Buradaki yazılarında da tıpkı eserlerinde olduğu gibi Tevfik Fikret'in çeşitli şiirlerine atıfta bulunur. *Tarih-i Kadim*, *Haluk'un Vedâ'i*, *Zelzele*, *Ferda* şiirlerinden seçilen dizeleri bazen yazılarının başlangıcında bazen de ifadelerini kuvvetlendirmek adına cümle içerisinde veya yazılarının sonunda kullanır.

Mustafa Namık'ın 1954 tarihinde ilk cildi yayımlanan *Büyük Felsefe Lügati*'nda: "Uzun kış gecelerini okuma ile ihya eden ve bana kendi zevkini aşıl原因an babam kadı Salih Sırrı Efendi'nin ve sohbetile, san'atile, hayati ile genç ruhumda insanlık duygularını kuvvetlendiren dost ve üstad Tefvik Fikret'in aziz hatıralarına" (Çankı, 1954: 2) şeklinde bir ithaf yer alır. Bu ithaf, yıllar sonra bile müellifin "dost ve üstadı" olarak gördüğü Fikret'in üzerindeki tesir ve kıymetine işaret ederken babasından da geleneksel yön ile kitap ve okumaya dair önemli kazanımları olduğunu gösterir mahiyettedir. Çankı, yıllar süren bir emeğin ürünü olan eserine böylesi bir ithafı koymasının yanı sıra eserinin ilk girişine yine Fikret'in bir şiiriyle başlar. *İçtimaiyat Nedir?* kitabında olduğu gibi *Haluk'un Vedâ'ı* şiirinin dizelerini burada yıllar sonra yine kullanır (Çankı, 1954: 2). Bu şiirdeki sadece "...Koşan elbet varır, düşen kal-kar;/ Kara taştan su damla damla akar,/ Birikir, sonra bir gümüş göl olur,/ Arayan hakkı en sonunda bulur..." dizelerinin birkaç yerde kullanılması ve tekrarda ısrar edilmesi oldukça dikkat çeker. Kendisini "hakka halk yolundan giden bir öğretmen" olarak tanımlayan (Taban, 2013: 19) yazar için bu dizelerin özel bir manası olabileceği gibi hayatı boyunca sahip olduğu zihniyet yapısı ve teşebbüsleriyle yine bu dizeleri takip etmiş gibi gözükmektedir.

Buraya kadar olan kısım için şunları söylemek mümkündür; Mustafa Namık, okulla beraber edebiyat çevresinden edindiği kazanımlardan sonra muhtelif eserlerinde ve yazılarında Tefvik Fikret'ten etki ve izleri açık şekilde barındırır. Bir felsefe mütehasısı olan yazar, Fikret'in içerik olarak farklı özellikler taşıyan şiirlerinden alıntılarla beraber *Haluk'un Vedâ'ı* ve *Tarih-i Kadim* şiirindeki dizeleri daha sık tekrarlar. Belki en büyük ve en kıymetli sayılacak eseri *Büyük Felsefe Lügati*'na hem onun şiiriyle başlar hem de babasının yanı başında Fikret'in aziz hatırasını onurlandırır.

Görsel 1. *Büyük Felsefe Lügati*'nda yer alan ithaf (Çankı, 1954: 11).

2. *Âşiyân* Mecmuası ve "Yeni Mektep" İdeali

Sözlükte "yuva, kuş yuvası, ev, konut, kat" (Kanar, 2015: 49) gibi ma-nalara gelen *âşiyân*, özel çağırışıyla Türk edebiyatı içerisinde Servet-i Fünun şiir estetiğiyle ve Tefvik Fikret ile özdeşleşen hususî bir kelimedir. Tev-

fik Fikret'in "Âşiyân-ı Dil", "Âşiyân-ı Peder", "Âşiyân-ı Lâl" gibi şiirlerinde farklı şekillerde başlıklarda da kullanılan bu kelime, esasında şair için çok daha derin ve yoğun manaları ihtiva eder. Fikret'in "parasının azlığını zevkinin büyüklüğüyle örtmüştü"⁵ (Akyüz, 1947: 72) olduğu evinin adı olan ve 1906'da inşa edilen Âşiyân; bir tarafıyla şairin özellikle devrin siyasetinden, atmosferinden sıyrılarak kapandığı özel alanıyken bir tarafıyla da mizacından kaynaklı olarak kaçarak sığındığı güvenli bölgesidir. Âşiyân mecmuasına bakıldığında ise Tevfik Fikret'in dört şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirler sırasıyla şöyledir: "Hayât, 1, 3-4 (28 Ağustos 1324 / 10 Eylül 1908)", "Hemşirem İçin - ninem için-, 2, 35-36-37-38 (4 Eylül 1324 / 17 Eylül 1908)", "Bir Cevab - Cenab'ın bir mektubuna-, 8, 235-236 (23 Teşrinievvel 1324 / 5 Kasım 1908)", "Abdülhak Hâmid, 15, 40 (11 Eylül 1324/24 Eylül 1908)".

Bu şiirlerin yanı sıra mecmuada Tevfik Fikret'e yönelik ithafların çoğunlukta olduğu görülür. Tahsin Nahid'in "Üstad-ı Muhterem Tevfik Fikret Beyefendi'ye", Mehmet Asım'ın "Tevfik Fikret Bey'e", Cenap Şahabettin'in "Rûbab-ı Şikeste İçin", Ali Suad'ın "Tevfik Fikret Bey'e" gibi ithafları bunlardan bazılarıdır.

23 Temmuz 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet'ten yaklaşık bir buçuk ay sonra 28 Ağustos 1324/10 Eylül 1908 tarihinde "edebî, ilmî, ahlâkî haftalık mecmua" olarak ilk sayısı yayımlanan Âşiyân'ın⁶, müessisliğini Mustafa Namık, müdürlüğünü ise İbnü's-Sırrı Ahmet Cevdet Bey üstlenir. Mecmuanın idare merkezi "Bâb-ı Âli caddesinde dâire-i mahsûsa"dır. Mecmuanın kapaklarında herhangi bir süslemeye gidilmeden sade bir görünüm içerisinde kalın ve koyu puntolarla "Âşiyân" yazısı yer alırken basım yeri Şirket-i Mürettebiye, Matbaa-i Âmire gibi çeşitlilik gösterir. Mecmuanın altıncı sayısında ise mecmuanın "edebî, ilmî, ahlâkî" şiarı genişletilerek "siyasî, ictimâî, fennî" ibareleri de eklenir. Mecmua, yirmi altı sayı ile matbuat hayatındaki ömrünü tamamlar.

Mecmuada şiir, hikâye, tiyatro gibi edebî türler yayımlanırken yine tenkit alanında da faaliyetlere yer verilir. Mecmuanın edebiyat tarihindeki asıl önemi ise daha önce Servet-i Fünun'un dağılan kadrosundan isimleri bir

⁵ Kenan Akyüz'ün hazırlamış olduğu çalışmada, Tevfik Fikret'in Âşiyân'ına dair özel bir bölüm ayrılmıştır. Bu bölümde Âşiyân'ın iç kısmından bahçesine kadar ayrıntılarından bahsedilmekle beraber binaya dair plan ve görsellere de yer verilmiştir.

⁶ Âşiyân mecmuasının mevcut sayılarına Hakkı Tarık Us Süreli Yayınlar Kataloğundan ulaşılmış ve çalışmada da buradaki koleksiyon dikkate alınmıştır. Mecmuanın İBB Atatürk Kitaplığı sitesinde ve Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Koleksiyonunda da sayıları bulunmaktadır.

araya getirmesi ve Servet-i Fünun anlayışını ilk sayıdan son sayıya kadar tutarlı bir şekilde devam ettirmesinden kaynaklanır (Uçman, 1991: 11). Abdülhak Hamit Tarhan, Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Şuayb, Ahmet Haşim, Tahsin Nahit, Emin Bülent Serdaroğlu, Cemil Süleyman, Safveti Ziya, Celal Sahir Erozan, Ruhsan Nevvare, Hüseyin Siret Özsever, Faik Ali Ozansoy, Müfit Ratip, Ali Canip Yöntem, Ömer Seyfettin, Halide Edip gibi isimlerin yazı ve eserleriyle bu mecmuada genel anlamda süreklilik gösterdiği göz önüne alınırsa Servet-i Fünun anlayışının yanı sıra ilerde Fecr-i Ati ve Genç Kalemler'i teşkil edecek ediplerin de bir arada olduğu görülür. Böylesi isimleri, kuruculuğunu üstlendiği mecmuada bir araya getiren ve onların yanı başında edebî faaliyetlerde bulunan Mustafa Namık'ın *Âşiyân*'da yayımlanan on beş şiiri bulunur. Bunların mecmuada yer aldığı isim, sayı, sayfa ve tarihleri⁷ şu şekildedir:

İn'ikâs-ı İstifhâm, 1, 15-16 (28 Ağustos 1324 / 10 Eylül 1908)

Muzlim Terâneler -Tahsin Nahid Bey'e-, 3, 78 (11 Eylül 1324 / 24 Eylül 1908)

Şebâb-ı Nigûn -Ahmed Şuayb Beyefendi'ye-, 4, 109 (18 Eylül 1324 / 1 Ekim 1908)

Sirişk-i Eş'ârım -Mehmed Âsım'a-, 5, 134 (25 Eylül 1324 / 8 Ekim 1908)

Bâdiye-i Mukadderât -Tahsin ve Emin'e-, 6, 178 (2 Teşrinievvel 1324 / 15 Ekim 1908)

Mebde-i Şîrim -o hüsn-i ârâm-sûze-, 8, 249 (23 Teşrinievvel 1324 / 5 Kasım 1908)

Nevâ-yı Andelib -Rübâb-ı Şikeste mübdi'ne-, 10, 318 (6 Teşrinisani 1324 / 19 Kasım 1908)

İstigfâl, 11, 344 (13 Teşrinisani 1324 / 26 Kasım 1908)

Şifâ-yı Ezelî -inan Halûk ezeli bir şifâdır aldanmak T. F-, 12, 386 (20 Teşrinisani 1324 / 3 Aralık 1908)

Kemân Dinlerken, 13, 428 (27 Teşrinisani 1324 / 10 Aralık 1908)

Reng ü İbhâm -üstâd Fikret'e-, 14, 20 (4 Kanunuevvel 1324 / 17 Aralık 1908)

Gufûl-ı Dûrâ-dûr, 19, 167 (9 Mart 1325 / 22 Mart 1909)

Nuhfe-i Muhammedet, 22, 285 (30 Mart 1325 / 12 Nisan 1909)

⁷ Mecmuanın sayı başlangıçlarında Hicri ve Rumi tarihler birlikte yer almaktadır. Miladi tarihler, TTK sitesinde bulunan "Tarih Çevirme Kılavuzu" uygulaması kullanılarak tespit edilmiştir.

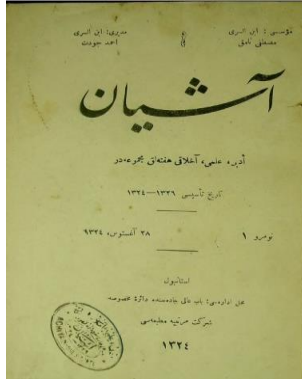
Neşide, 24, 337-338 (13 Nisan 1325 / 26 Nisan 1909)

İnfiâl -Ali Canib Bey'e-, 26, 405 (27 Nisan 1325 / 10 Mayıs 1909).

Mustafa Namık'ın *Âşiyân* mecmuasındaki şiirlerine yüzeysel olarak bakılacak olursa ilk olarak ithaflar dikkat çeker. Mustafa Namık'ın, "Rübâb-ı Şikeste mübdi'ne", "üstâd Fikret'e" gibi ithaflarının yanı sıra Tefvik Fikret'in "Hayat" şiirinin son dizesinde yer alan "İnan, Halûk, ezeli bir şifâdır aldanmak!" mısrasını "Şifâ-yı Ezelî" şiirinin başlangıcına taşıdığı görülür. Fikret'e duyulan hayranlığın birer nişanesi olarak değerlendirilebilecek bu ithaflar dışında müellifin Mehmet Asım ile birlikte Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati ekolünün önemli simaları olan Ahmet Şuayb, Tahsin Nahit, Emin Bülent Serdaroğlu, Ali Canip gibi isimlere de ithaflarda bulunduğu tesadüf edilir.

Mustafa Namık'ın mecmuadaki mevcut şiirleri genel anlamıyla hem Servet-i Fünun şiirinin karakteristik yapısına hem de Tefvik Fikret'in şiir anlayışına uygunluk ve benzerlik gösterir. Şiirlerdeki anjambman, sone tarzı, santimentalizm, kelime tercih ve kullanım şekilleri bunun birer örneğini teşkil eder. Nitekim Tefvik Fikret'in kelimeler dünyasında hayat, yaşamak, ömür, ufuk, ruh, ağlamak kelimelerinin en çok tekrarlananlar arasında olduğu görülür (Kaplan, 2019: 218). Benzer bir duruma Mustafa Namık'ın mecmuadaki şiirlerinde de rastlanır. Hayat (9 kere), ruh (9 kere), ufuk (5 kere), ömür (3 kere), ağlamak (3 kere), girye (4 kere), gözyaşı (2 kere) tekrarlanır. Yine Tefvik Fikret'in şiirlerinde güzel sanatlardan resim, müzik, heykel, dans çok miktarda geçer (Enginün, 2010: 541). Mustafa Namık, şiirlerinde bunu da takip eder. Şiir, sanat, raks, heykel, beste ve musikiyi şiirlerinde kullanır. Bu kelimelerin yanı sıra Servet-i Fünun şiir anlayışını da yansıtan kelimelerden kalp (12 kere), sönmek (7 kere), hasta (8 kere), matem (8 kere), gece (8 kere), şeb (6 kere) hayal (6 kere), ümit (6 kere), şebab (6 kere), gam (4 kere), elem (4 kere), ızdırap (4 kere), ziya (4 kere), sükût (3 kere), leyâl (3 kere), akşam (3 kere), ferda (3 kere), pejmürde (2 kere), mecruh (2 kere) kullanılırken yine aynı anlayışa uygun olarak aşırı santimentalizmin de bir gereği olarak "âh" ve "oh" ünlemleri de yer yer göze çarpar. Yine Mustafa Namık'ın şiir evreninde elim, titremek, donuk, korku, tar, zalam, solgun, sızlamak, inilti, naliş, ölmek, ölüm, sıtmalı, hazin, hüzn, mahzun, leyl, keder, melul, infial, solmak da yer alır. Mehmet Kaplan, Tefvik Fikret'in dili için "...Fikret'in dili saha itibarıyla geniş değil, fakat dar bir duyuş kadrosu içinde nüans bakımından zengindir. Fikret, sinonimler (eş anlamlı) şairidir" (Kaplan, 2019: 215) ifadelerini kullanır. Mustafa Namık için de aynı niteleme yapılabilir. Yukarıdaki gösterilmeye çalışılan kelimeler dünyasıyla o da bu dönemde bir sinonimler şairidir.

Servet-i Fünun şiirinde genelde ilk dizede değil de sonraki dizelerde anlamı tamamlanan cümlelere (anjambman) rastlanır (Korkmaz, 2013: 156). Mustafa Namık bu cümle sistematüğini içselleştirmiş gibidir. Şiirlerinin neredeyse tamamında ilk dizede anlamın tamamlandığı görülmez. Bu aynı zamanda Tefvik Fikret'te de çok çarpıcı ve sık kullanılan bir anlayıştır (Kaplan, 2019: 87). Bu bağlamda son olarak şiirlerde kullanılan sone nazım şekline dikkat çekilecek olursa “Nevâ-yı Andelib” ve “Nuhfe-i Muhammedet” şiirleri dışındaki hepsi sone tarzıyla kaleme alınmıştır. Batıdan alınan bir nazım şekli olan ve 4+4+3+3 şeklinde kurulan sone, Mustafa Namık'ın en çok tercih ettiği nazım şeklidir. Bu tutumunu da Servet-i Fünun'a dolayısıyla Tefvik Fikret'e bağlamak mümkündür. Tefvik Fikret'in çoğunlukla şiirde yapıya önem verdiği için seçtiği sone tarzı (Enginün, 2010: 550), Mustafa Namık'ta da bilinçli bir yönelim olabilir.

Görsel 2. Âşiyân mecmuası

Tefvik Fikret'in manzumeleri arasında tabiata dair olanlar önemli bir yer tutar. Bunlar Türk edebiyatında o zamana kadar hüküm süren enfüsilğe karşı bir harekettir (Özön, 1941: 72). Mustafa Namık'ın şiirlerinin genel içeriğinde de tabiat unsurlarına rastlanır. Şiirlerde kullanılan tabiata ait parçalar ise gerçeklikten ziyade hayalî bir görünüm arz eder. “Muzlim Terâneler” şiirinde bunun bir örneğini göstermek mümkündür. Şiirin ilk dizesinde karanlıklar içerisinde düşünen, hasta hasta inleyen bir deniz vardır:

Helecanlarla muzdarib, meftûr
Ebedî bir karanlığın sessiz
Ve derin zıll-ı mâteminde deniz,
Düşünür, hasta hasta, inler, uyur.

Böylece, Tevfik Fikret'in tabiat şiirinde önemli yer tutan su unsuru, deniz, göl ve yağmurun (Kaplan, 2019: 114), yine bir şekilde Mustafa Namık'ta da karışık bulunduğu söylenebilir.

Mustafa Namık, sadece *Âşiyân*'daki şiirleriyle değil fikrî olarak da Tevfik Fikret'in takipçisi olur. Daha doğru bir ifadeyle, edebî manada kurduğu bağ, bir noktadan sonra fikrîsel bağ ile de birleşerek daha kuvvetli ve geniş bir hâl alır. Malum olduğu üzere, "Yeni Mektep" öğretmen-şair Tevfik Fikret'in öncülük ettiği ve başında bulunduğu bir kurulun, 1908 Meşrutiyet'inden hemen sonra "ciddi bir teşebbüs" olarak giriştiği ve İstanbul yakınında kurulması istenen günün ve çağın gereklerine uygun bir eğitim yapacak olan bir özel okuldur (Kavcar, 1972: 113). Salih Keramet Nigâr, Tevfik Fikret'in tasarladığı "Yeni Mektep" in usul ve esaslarına yönelik ayrıntılı bilgiler verir. Fikret'in "Yeni Mektep" üzerinden hedeflediği eğitim anlayışını daha iyi göstermek için bilgileri olduğu gibi aktarıyoruz:

1-Ecnebi dil tahsiline çok ehemmiyet vermek: Tedrisat Türkçe ve İngilizce olacaktır. Öz dilimizden sonra tedrisât için İngilizcenin öbür ecnebi dillerine tercih edilmesinin sebebi hürriyet ve teşebbüs kudretleriyle bizce örnek tutulması gereken milletin dili olmasındandır. Çünkü dil en tesirli nüfuz ve temessül vasıtasıdır. Türkçe ve İngilizceden, bir de ana dillerinden başka çocuklar şu üç dilden ikisini tercih ve tahsile mecbur tutulacaklardır: Almanca, Fransızca, Rusça. Bütün bu diller konuşma usulüyle amelî olarak öğretilen çocuklar, tahsillerinin sonunda üç ecnebi dili öğrenmiş olacaklardır.

2-Tedrisâtın idâdiye ve asliyeye taksimi: İdâdî tedrisat üç, aslisi de beş yıl sürecektir. Birinci kısımda sade amelî olarak çocuklar dikkate alıştırılacaktır. Aklî kabiliyetlerinin umumî bir muayenesinden sonra elverişli görülen çocuklar aslî kısma geçebileceklerdir. Aslî tedrisâtın maksat mantıkî muhâkeme kabiliyetinin ilerlemesine, düşünme kudretinin gelişmesine yarayan toplu ve seçme bilgileri genç zekâlara kazandırmaktır. Bundan anlaşılır ki "Yeni Mektep" de tatbik edilecek program kitap süsü sayılabilecek fazla tafsilattan sıyrılmış olacak, böylece orta tahsili sekiz yılda tamamladıktan başka gençler millî ve içtimâî meseleler hakkında faydalı konferanslar ve münazaralarla bilgilerini arttırabileceklerdir.

Hulasa tahsil bir gaye değil, ancak bir vasıtaadır: "Yeni Mektep" çocukların vücutları kadar dikkat ve muhakemelerinin de daima dinç

ve çevik olmasına çok ehemmiyet verecektir. Uyuşturucu mü-talâhane saatleri yerine sınıf temrin ve müzakerelerini geçirerek vücut idmanları gibi aklı faaliyetlere de fazla rağbet göstermesinin sebebi bu olacaktır.

3-Daimî surette çocukları amelî hayata hazırlamak düşüncesi: Tahsillerinin başlangıcından beri çocuklar el işlerine alıştıncılacaktır. Duvarcı, demirci, marangoz aletlerini kullanacaklar, beceriklilik, çeviklik, soğukkanlılık, kazandıran avcılık, balıkçılık, binicilik, yüz-me, kürek çekme, yelken kullanma gibi talim ve idmanlarla bedenî ve ruhanî kudretlerini arttıracaklar, aynı sebeplerle başlıca ev işle-rinde de çalıştırılarak icâbında kendi kendilerine bakmayı öğreneceklerdir.

“Yeni Mektep” çocuklarımızda sık sık rastlanan ürkeklik ve çekin-genliklerin, aşığılık duygularının, alınganlıkların, şımarıklıkların, hırçınlıkların, hotkâmlıkların önüne geçmeye, çocukları böyle zar-rarlı huylardan kurtarmaya da ayrıca çalışacaktır. Gençleri cemiyet içinde sade ve tabii konuşmaya ve hareket etmeye alıştırmak, iç-timaî ve millî vazifelerini muvaffakiyetle ifaya hazırlamak “Yeni Mektep”in en fazla ısrarla temine çalışacağı maksatlardandır. Tahsilleri esnasında, “Yeni Mektep”, yetiştireceği gençlerin mem-leket içinde ve dışında seyahatleri için elverişli fırsatlar hazırlaya-rak amelî terbiyelerini tamamlayacak, musiki ve resimle de bedîî terbiyelerini temin edecektir.

4-Ticarî ve ziraî tatbikat ve amelîyat: “Yeni Mektep” ilim adamın-dan ziyade iş adamı yetiştirmek maksadına hizmet edeceğinden gençlerin alaka ve istidadını iktisadî ve içtimaî refah ve umranımı-zın her zaman öz kaynağı olduğundan şüphe edilmeyen ziraat ve ticarete doğru kuvvetle sevk etmeye çalışacaktır. Ziraî ve ticarî malumat amelî bir surette verilmekle beraber gençlerin tahsillerini bitirir bitirmez bu mesleklere girerek maişetlerini hemen serbestçe kazanabilmelerine ve ileride kendi kendilerine meslekî bilgilerini arttırıp tamamlamalarına elverişli bir dereceye çıkarılacaktır (1942: 65-67).

Tevfik Fikret “Yeni Mektep”i hükûmetin değil, milletin yardım, inayeti ve yine milletin alın teriyle açmayı planlar. Ancak kendisine vaatlerde bulunan kişiler sözünü tutmaz. Bu hayırlı teşebbüsün hayırsız bir şekilde neticelen-mesi ise Fikret’i muzdarip ederek yalnızlığa sürükler (Ertaylan, 1963: 48). Bu

sebeplere bağlı olarak Fikret tasarısını gerçekleştiremez. Fakat o, 1888'de birincilikle bitirdiği Galatasaray Lisesine 1909'un Ocak ayında müdür olduğu zaman, bir buçuk yıllık süre zarfında “Yeni Mektep” üzerinden tasarladığı eğitim anlayış ve modelini önemli ölçüde gerçekleştirmeye çalışır (Kavcar, 1972: 119). Günümüz şartlarında dahi oldukça çağdaş ve çok yönlü bir eğitim modeli olarak gözüken Fikret'in “Yeni Mektep”i, devrin şartlarında bir türlü tam karşılığını bulamaz ancak sonrasında benzer modellere kaynaklık eder.

Sahibi ve neşriyat müdürü Eşref Edib olan *İslâm-Türk Ansiklopedisi Mühitülmaarif* mecmuasında, Mustafa Namık'ın Meşrutiyet'ten sonra yayımladığı *Aşiyân* mecmuasına değinildikten sonra “... mütarekede de Aşiyân Mektepleri tesis etmiş ve bu mektepleri bizzat idare eylemiştir” (Alpyağıl, 2015a: 30) şeklinde bir bilgi yer alır. Bu bilgi göz önüne alındığında “Aşiyân Mektepleri”nin, Tefik Fikret'in tasarladığı “Yeni Mektep” modeliyle ilişkisi olası gözükmemektedir. Nitekim, Mustafa Namık ve “Aşiyân Mektepleri” hakkında yukarıdaki bilgiden hareketle yapılan araştırmalarda “Aşiyân Mektepleri” hakkında iki çalışmada bilgiye tesadüf edilmiştir. İlki, Nuri Güçtekin tarafından hazırlanan “İstanbul'daki Müslim Özel Mektepleri (1873-1922)” adlı doktora tezindeki: “...1920 de Belediye civarında Fazlı Paşa'da merkezi ve Kadıköy'de Osman Ağa Mahallesi'nde Kadıasker Sokağında şubesi olan merkez müdürü Mustafa Namık Bey ve Kadıköy şubesi müdürü Ahmet Cevdet Bey olan iptidâi, tâli ve ali seviyesinde eğitim veren Aşiyân Mektebi vardır” (2013: 315) şeklinde verilen bilgidir. Güçtekin'in verdiği bilgi çerçevesinde Mustafa Namık, “Aşiyân Mektepleri”ni hayata geçirmiş ve belediye civarındaki Fazlı Paşa'da merkez müdürü olmuştur. Kadıköy'deki şubede ise Ahmet Cevdet Bey bulunmaktadır. Diğer ulaşılan bilgi ise Ahmet Cevdet Bey'in Kadıköy'deki şubesine yöneliktir. T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda yapılan arşiv çalışması neticesinde elde edilen belgeler kullanılarak Doç. Dr. Ayhan Doğan ve doktora öğrencisi Sadık Çetin tarafından hazırlanan “İstanbul'da Bir Hususi Mektep Girişimi “Aşiyân Mektepleri”” adlı çalışmada, “Aşiyân Mektepleri”nin Kadıköy şubesindeki faaliyet ve programlarına dair ayrıntılar mevcuttur. Bu çalışma içerisinde öncelikle yabancı dil eğitimine verilen önem ön plana çıkar:

...Aşiyân Mekteplerinde Fransızca başta olmak üzere İngilizce ve Almanca eğitim verileceği ifade edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda iptidai ve tali sınıflarda hesap, hendese, cebir gibi birçok dersin Fransızca okutulacağı belirtilmiştir. Aşiyân mekteplerinin eğitim programında yabancı dil eğitimine ne derece önem verildiği açıkça

görülmektedir. Nitekim okula kayıt olan öğrenciler on sene Fransızca eğitim almakla birlikte dördüncü sınıftan itibaren İngilizce veya Almanca derslerinden birini seçmek zorundadır (2017: 831).

Yabancı dildeki bu tutum, Fikret'in "Yeni Mektep" idealinde önemsenen, programa dâhil edilen bir husustur ve Salih Keramet Nigâr'ın verdiği usul ve esaslarda ilk sırada gelir. Bununla beraber Tevfik Fikret'in de bir zaman müdürlüğünü üstlenip tasarısını tatbik etmeye çalıştığı Galatasaray Sultanisinin müfredatı, Fikret'ten kısa süre sonra, "Aşiyân Mektepleri" tarafından alınmasıyla birlikte yine "Yeni Mektep"te önemsenen ticarete dair dersler de yer alır:

Aşiyân Mekteplerinin bazı bölümlerinde, 1920-1921 eğitim öğretim yılından itibaren Galatasaray Sultanisinin müfredatı takip edilmiştir. İstanbul'da, Galatasaray Sultanisinden sonra Fransızca eğitim veren ikinci okul olarak dikkat çekmektedir. Galatasaray Sultanisinin programına ek olarak zamanın şartlarına göre Ticaret Bilgisi, Emtia-i Ticariye, Usul-i Muhasebe, Daktilografi dersleri de konulmuştur (2017: 833).

Yine "Yeni Mektep" ideali içerisinde çocuklara resim, musiki dersleri verileceği konusu "Aşiyân Mektepleri"nde de uygulanmışken tahsillerine Avrupa'da devam edeceklerine yönelik bir birim kurulacağı bilgisi de vardır: "Aşiyân Mekteplerinden mezun olanlardan Avrupa'da tahsillerine devam etmek isteyenlerle ilgili özel bir birim kurulacağı belirtilmektedir. Bu birim öğrencilerin ilgi, istek ve kabiliyetlerine göre Avrupa'da hangi okulda eğitim görmeleri konusunda aileleri ile görüşerek en doğru tercihin yapılmasını sağlamayı çalışacaktır" (2017: 833).

Görsel 3. Aşiyân Mektebi Logosu (2017: 830).

Netice olarak Tevfik Fikret'le sanat ve eğitimcilik yönünden benzeşen Mustafa Namık, sadece onun şairlik yönünü değil, aynı zamanda eğitimci yönünü de takip etmiştir denebilir. Devrine göre çağdaş bir modeli benim-

semiş olan “Aşiyen Mektepleri”nin Kadıköy şubesi, her ne kadar Ahmet Cevdet Bey’in müdürlüğü ve himmetiyle şekillenmiş olsa da merkez müdürü Mustafa Namık göz önüne alındığında, arka planında “Yeni Mektep”i, dolayısıyla Tevfik Fikret’in izlerini bulmak mümkündür. “Aşiyen Mektepleri” isim ve içerik olarak Fikret’in tasarısının yaşatıldığı, uygulandığı bir saha, aynı zamanda Mustafa Namık ile eğitimci Tevfik Fikret’in fikrîsel bağına dair ciddi bir nişanedir denebilir.

Mustafa Namık’ın çağdaş eğitim anlayışı “Aşiyen Mektepleri” ile sınırlı kalmayarak ilerleyen yıllarda da devam eder. Öyle ki İsmail Hakkı Baltacıoğlu 1 Ocak 1934 yılında haftalık kültür-sanat dergisi olan *Yeni Adam*’ı çıkarmaya başlar. Kesintilere rağmen uzun yıllar basın hayatında kalan *Yeni Adam*, farklı bir hizmeti hayata geçirir ve 20. sayıdan itibaren “Yeni Adam Mektepleri” adlı projeyi okuyucuya sunar. Mustafa Namık’ın da içerisinde bulunduğu proje uzun sürmese de bir yenilik ve farklılık olarak denir. *Yeni Adam*’ın sınırlı sayıdaki kataloğuna ulaşamadığı için ayrıntıları tespit edilemediği gibi Mustafa Namık’ın fonksiyonunun da ne şekilde sürdüğü belirlemeyen projeye dair ayrıntılar ise şöyledir:

...bu hizmet, Mektep Servisi’nin araç-gereç temininden farklı olarak; okuyucularına muhâbere (mektuplaşma) ile Yabancı Dil, Resim, Felsefe, Pedagoji ve alt derslerini vermeyi amaçlamaktadır. Eğitim almak isteyen ya da eğitimini ilerletmek isteyen herkesin bu hizmetten yararlanabileceği; Yabancı Dil (Fransızca, İngilizce ve Almanca) dersinin Semlin Hanım (Siber), Resim dersinin Zeki Faik, Pedagoji ve Felsefe derslerinin İsmail Hakkı ve Mustafa Namık Bey tarafından verileceği belirtilmiştir. Yeni Adam Mektepleri derslerinin, mektuplaşma yöntemiyle verilebilirliği; bunun zaten Avrupa’da denenilen bir yöntem olduğu; özellikle çalışan, vakit darlığı çeken ya da bu derslerde hiç tecrübesi olmayanlar için daha rahat, ucuz ve kişiye özel olacağı, sözleriyle savunulmuştur. Yeni Adam Mektepleri’nin izleyeceği mektuplaşma yöntemi ise; haftada bir işlenecek dersin, eğitmeni tarafından verilecek kaynak ve yöntemin takibinin zorunluluğuyla açıklanmıştır. Bu derslere abonelik şartları; 50 kuruşluk kayıt ücretinin; derslerden her biri için üç aylık, altı aylık veya senelik olmak üzere 3, 5 veya 10 lira abonman ücretinin; cevap mektupları için gereken posta pullarını ve derginin son sayfasında verilen kuponun gönderilmesi olarak belirtilmiştir. Abonelik için ders kayıt ve abonman ücretleri dışında, Yeni Adam dergisinde yer alan kuponun iliştilmesi şartıyla, derginin satış devamlılığı

gözetilmiştir. Bu ilanların çıkmasını izleyen günlerde okuyucular, Muhârebe derslerine yoğun bir ilgi göstermişler de büyük bir çoğunluğu bu derslere yazılmamışlar, yazılanlarınsa pek bir azı derslere, ancak bir yıl kadar devam etmişlerdir (Türkkan, 2008: 33-34).

Sonuç

Yapılan çalışma ile özellikle felsefe, mantık, estetik alanlarına katkılarıyla bilinen Mustafa Namık Çankı'nın, gençlik yıllarından itibaren dönemin önemli edebî simalarıyla bir arada bulunduğu görülmüştür. Gençlik döneminden itibaren tesirinde kaldığı Tevfik Fikret'i ise sanat ve eğitim anlayışı olmak üzere iki ana koldan takip ettiğine tesadüf edilmiştir. İsim olarak Tevfik Fikret'le özdeşleşen *Aşiyân* mecmuasında onunla beraber şiir yayımlama fırsatı yakalayan Mustafa Namık, buradaki sınırlı sayıdaki şiirlerinde Tevfik Fikret'e ithaflarda bulunmasının yanı sıra içerik, anlayış ve kelime tasarrufuyla onun şiir anlayışına oldukça benzer ürünler vermiştir. Yine Mustafa Namık'ın edebî evreninde Tevfik Fikret'le kurduğu bağ bir noktadan sonra fikrîsel bağa da evrilerken eğitim cephesinde de karşılık bulmuştur. Fikret'in "Yeni Mektep" tasarısını ona oldukça benzeyen bir okul modeli etrafında, ülkenin en zorlu zamanlarında "Aşiyân Mektepleri" ile hayata geçirmiştir. Bu teşebbüsünden sonra da ona dair izleri ve etkileri kitap ön sözlerinde, yazılarında belli etmeye devam etmiştir. Netice itibarıyla hayatı hakkında ayrıntılı bilgiler bulunmayan ve daha çok felsefe çalışmalarıyla anılan Mustafa Namık'ın eğitimci kimliği ile edebî yönüne, bu yön içerisinde de Tevfik Fikret'in nüfuzuna işaret edilerek katkıda bulunulmuştur.

Kaynakça

- Akyüz, Kenan (1947). *Tevfik Fikret*. Ankara: Ankara Üniversitesi DDTCF Yayınları.
- Alpyağıl, Recep (2015a). *Felsefe Dili Olarak Türkçenin Gelişim Aşamaları ve Felsefe Sözlüklerimiz (1851-1952) I*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Alpyağıl, Recep (2015b). *Felsefe Dili Olarak Türkçenin Gelişim Aşamaları ve Felsefe Sözlüklerimiz (1954-1975) II*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Alus, Sermet Muhtar (1947). "Mekteb-i Hukukta Edebiyatçı Gençler". *Akşam*, 4 Mayıs, 4.
- Bostan, Kahraman (2010). "Servet-i Fünun Duyarlılığını Yansıtan Bir Mecmua: *Aşiyân* ve *Dizini*". *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 4: 199-229.

- Çankı, Mustafa Namık (1931). *Bediiyat*. İstanbul: Sûhulet ve Cihan Kütüphaneleri.
- Çankı, Mustafa Namık (1933). *İçtimaiyat Nedir?* İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi.
- Çankı, Mustafa Namık (1954). *Büyük Felsefe Lügatı Fasikül I*. İstanbul: Kanaat Yayınevi ve İnkılâp Kitaphanesi.
- Çankı, Mustafa Namık (2021). *Büyük Felsefe Lügatı*. Haz. Recep Alpyağılı. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Çolak, Eyüp (2018). *Mustafa Namık ile Ahmet Hamdi Akseki Örneğinde Vicdan ve Vazife Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, Ayhan ve Çetin, Sadık (2017). “İstanbul’da Bir Hususi Mektep Girişimi ‘Aşyan Mektepleri’”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(3): 827-838.
- Enginün, İnci (2010). *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e (1839-1923)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ertaylan, İsmail Hikmet (1963). *Tevfik Fikret Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*. İstanbul: Türkiye Emekli Öğretmenler Cemiyeti.
- Evrimer, Rıfat Necdet (1961). *Fecr-i Ati Şairleri Mehmed Behçet ve Tahsin Nahid*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Güçtekin, Nuri (2013). *İstanbul’daki Müslim Özel Mektepleri (1873-1922)*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Kanar, Mehmet (2015). *Farsça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- Kaplan, Mehmet (2019). *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kars, Murat (2010). *Mustafa Namık Çankı’nın Eserlerindeki Felsefi Görüşlerin Tespit ve Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kavcar, Cahit (1972). “Tevfik Fikret’in Eğitimciliği ve ‘Yeni Mektep’”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(3): 111-136.
- Korkmaz, Ramazan (2013). “Servet-i Fünun Edebiyatı”. *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Nigâr, Salih Keramet (1942). *Tevfik Fikret İnkılâp Şairinin İzleri*. İstanbul: Kennan Basımevi.

- Özlük, Nuran (2011). “Düşünce Mecmuası ve Sistematik İndeksi”. *Türkiyat Mecmuası*, 21(1): 329-344.
- Özön, Mustafa Nihat (1941). *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Parlatır, İsmail (2012). *Tevfik Fikret*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Reşat Fevzi (1930). “Fecr-i Âti Nasıl Bir Teşekküldü?”. *Resimli Uyanış Servet-i Fünun*, 68-4(1775): 184-185.
- Şahin, Seval (2005). *Tevfik Fikret Düşünce Dergisi, Nüsha -i Mahsûsa*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Taban, Aişe (2013). *Mustafa Namık Çankı'nın Büyük Felsefe Lügati'nda Klasik İslâm Felsefesiyle İrtibat Tarzı, İbn Sînâ Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkkan, Yasemin (2008). *Türk Modernleşmesinde Yeni Adam Dergisi (1934-1938)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
- Uçman, Abdullah (1991). “Âşiyân”. *TDV İslam Ansiklopedisi, C.4*. İstanbul: TDV Yayınları.

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*